

فصل هفتم

حمل و نقل

فعالیت‌های بخش حمل و نقل در سال ۱۳۸۵ از رشد برخوردار بود. براساس آمار مقدماتی حساب‌های ملی، ارزش افزوده بخش حمل و نقل (به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶) نسبت به سال قبل ۱۰/۰ درصد رشد داشت. عملکرد مذکور برای گروه حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات معادل ۱۴/۰ درصد بود که در مقایسه با هدف برنامه چهارم توسعه به میزان ۱۱/۲ درصد، در سطح بالاتری قرار دارد. بررسی رشد ارزش افزوده به تفکیک فصول مختلف سال نشان می‌دهد بیشترین رشد ارزش افزوده گروه حمل و نقل مربوط به سه ماهه چهارم سال مورد بررسی به میزان ۲۱/۷ درصد بوده است. در این سال سهم بخش حمل و نقل از کل ارزش افزوده (به قیمت‌های جاری) معادل ۶/۰ درصد بود که در مقایسه با سال قبل تغییر نداشت.

بررسی عملکرد بخش حمل و نقل برحسب جابه‌جایی مسافر و حمل کالا نشان می‌دهد در بخش حمل و نقل زمینی (ریلی و جاده‌ای) در مجموع ۶۸/۵ میلیارد نفر - کیلومتر مسافر جابه‌جا و ۱۵۲/۶ میلیارد تن - کیلومتر کالا حمل شده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۳/۸ و ۱۲/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین در بخش حمل و نقل هوایی و دریایی نیز ۲۱/۸ میلیون نفر مسافر جابه‌جا و ۱۱۰/۴ میلیون تن کالا حمل شده است که نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۱/۲ و ۱۳/۵ درصد افزایش دارد.

امضای پروتکل همکاری‌های حمل و نقل ایران و ترکیه، امضای یادداشت تفاهم همکاری جاده‌ای بین ایران و تاجیکستان و ایتالیا، امضای موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی بین ایران و امارات، واگذاری بخشی از فعالیت‌ها در گروه‌های مختلف حمل و نقل به بخش خصوصی، بهره‌برداری از طرح‌های عمرانی، استفاده از تسهیلات بانک توسعه اسلامی به میزان ۲۷ میلیون یورو برای احداث راه‌آهن غرب کشور، مجوز ورود سیمان و فولاد برای تکمیل طرح‌های عمرانی این بخش، ابلاغ قانون الحاق ایران به موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت اکو^(۱) و ارائه لایحه «افزایش ایمنی در حمل و نقل جاده‌ای» از جمله اقدامات صورت گرفته در سال ۱۳۸۵ است که در رشد عملکرد این بخش موثر می‌باشد.

۷-۱- سرمایه‌گذاری دولت

بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، مبلغ ۱۳۹۶۰/۵ میلیارد ریال در قالب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای- ملی در بخش حمل و نقل (جاده‌ای، هوایی، دریایی و ریلی) تحت فصل راه و ترابری و برنامه تحقیقات حمل و نقل به تصویب رسید که در مقایسه با رقم مصوب برای سال قبل ۹/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. طبق آمار خزانه‌داری کل، مبلغ ۱۲۲۴۸/۴ میلیارد ریال به فصل

۱- موافقت‌نامه مزبور یک مقدمه و ۴۵ ضمیمه دارد و سند جامعی است که کلیه مسائل حمل و نقل جاده‌ای، ریلی، دریایی و همچنین مباحث گمرکی، تسهیلات تجاری و امور بیمه‌ای مربوط به ترانزیت را در بر دارد.

مزبور اختصاص یافت که در مقایسه با رقم مصوب حاکی از ۸۷/۷ درصد تحقق می‌باشد. اعتبارات پرداخت شده فوق در مقایسه با عملکرد سال قبل ۱۳/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در فصل راه و ترابری، بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی به برنامه حمل و نقل جاده‌ای و ریلی به ترتیب به میزان ۶۳/۸ و ۳۲/۷ درصد اختصاص داشت. مقایسه اعتبارات پرداختی و مصوب در این سال بیانگر تحقق بودجه برنامه‌های حمل و نقل هوایی و ریلی به ترتیب به میزان ۲۰۵/۹ و ۱۰۱/۲ می‌باشد.

تملك دارایی‌های سرمایه‌ای - ملی (اعتبارات عمرانی) دولت
در فصل راه و ترابری و برنامه تحقیقات حمل و نقل
(میلیارد ریال)

درصد تغییر		سال		
۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳
-۱۳/۰	۴۹/۶	۱۲۲۴۸/۴	۱۴۰۷۵/۹	۹۴۱۱/۴

ماخذ: خزانه‌داری کل - وزارت امور اقتصادی و دارایی

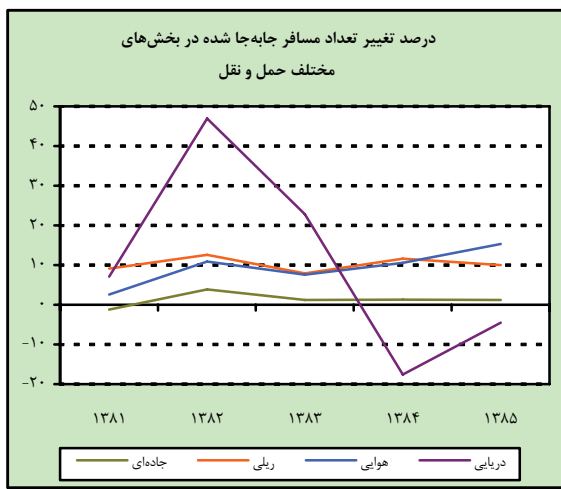
در سال مورد بررسی، مبلغ ۵۱۲ میلیارد ریال به شرکت قطارهای مسافری رجا و ۶۰ میلیارد ریال به شرکت‌های حمل و نقل هوایی دارای پرواز برنامه‌ای به فرودگاه‌های کوچک به صورت یارانه از طرف دولت (از محل جز ۷ بند (ب) تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۵) پرداخت شد.

۲-۷- حمل و نقل کالا و مسافر

۷-۲-۱- حمل و نقل جاده‌ای

در سال ۱۳۸۵، سهم بخش حمل و نقل جاده‌ای از کل مسافر جابه‌جا شده و کالای حمل شده در کشور به ترتیب معادل ۹۰/۷ و ۷۵/۳ درصد بود که در مقایسه با سال قبل کاهش نشان می‌دهد.

بررسی آمار حمل و نقل جاده‌ای کالا نشان می‌دهد در مجموع ۴۳۷/۶ میلیون تن کالا (اعم از کالای دارای بارنامه و بدون بارنامه) توسط ناوگان مذکور حمل شده است. مقدار بار حمل شده برحسب تن-کیلومتر (با بارنامه) در سال ۱۳۸۵ معادل ۱۳۲۰۷۰ میلیون تن-کیلومتر بود که نسبت به سال قبل ۱۳/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین حدود ۱۱/۶ میلیون تن کالا از طریق جاده‌های کشور ترانزیت شد^(۱) که در مقایسه با عملکرد سال قبل ۲۸/۵ درصد افزایش داشته است. افزایش واردات کالا از یک سو و بهره‌برداری از مسیرهای

آزادراهی از سوی دیگر در رشد حجم کالاهای حمل شده موثر بوده است. در این سال ۳۱۷ کیلومتر آزادراه و پایانه مرزی میرجاوه به بهره‌برداری رسید. در سال مورد گزارش، ۴۲۰ میلیون نفر مسافر از طریق جاده‌ها جابه‌جا شده‌اند که در مقایسه با سال قبل ۱/۲ درصد رشد نشان می‌دهد. میزان مسافر جابه‌جا شده برحسب نفر-کیلومتر (با صورت وضعیت) معادل ۵۶/۰ میلیارد نفر-کیلومتر بود که در مقایسه با سال گذشته ۲/۰ درصد رشد دارد. انعقاد قراردادهای حمل مسافر با شرکت‌های مسافربری کشورهای ترکیه، عراق و سوریه در قالب موافقت‌نامه‌های بین‌المللی حمل و نقل جاده‌ای از دلایل رشد تعداد مسافر جابه‌جا شده در این بخش است.

۱- شامل ترانزیت زمینی (جاده و ریل) و معاوضه (Swap) می‌باشد.

عملکرد حمل و نقل جاده‌ای کشور

درصد تغییر	سال					
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
○	۱۳/۰	۵/۷	۱۳۲/۱	۱۱۶/۹	۱۱۰/۶	حمل کالا (میلیارد تن-کیلومتر)
	۲۸/۵	-۰/۶	۱۱/۶	۹/۱	۹/۱	ترانزیت کالا (میلیون تن) (۱)
	۲/۰	۰/۲	۵۶/۰	۵۴/۹	۵۴/۸	جابه‌جایی مسافر (میلیارد نفر-کیلومتر)

ماخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور
۱- شامل ترانزیت از طریق جاده، ریل و سوآپ (Swap) می‌باشد.

براساس آمار نیروی انتظامی، در سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۹۶۷/۴ هزار وسیله نقلیه در کشور شماره‌گذاری شد که نسبت به سال قبل ۴/۷ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش تعداد موتورسیکلت‌های شماره‌گذاری شده در این سال به میزان ۱۸/۸ درصد در کاهش کل وسایل نقلیه شماره‌گذاری شده موثر بوده است. از کل وسایل نقلیه شماره‌گذاری شده، ۴۶/۷ درصد سواری (شامل تاکسی و کرایه)، ۴۳/۸ درصد موتورسیکلت و مابقی انواع بارکش، اتوبوس و مینی‌بوس است. بیشترین تعداد وسایل مذکور به ترتیب به میزان ۲۸/۴، ۹/۶، ۸/۷ و ۷/۴ درصد در استان‌های تهران، خراسان^(۱)، اصفهان و فارس شماره‌گذاری شده است. نکته حائز اهمیت در این خصوص کاهش وسایل نقلیه سواری شماره‌گذاری شده در تهران به میزان ۱۲/۸ درصد است. در این سال تعداد انواع «اتوبوس و مینی‌بوس» و آمبولانس شماره‌گذاری شده در کل کشور ۳/۹ و ۲/۹ درصد رشد داشت. تداوم اجرای سیاست نوسازی ناوگان حمل و نقل جاده‌ای و تجهیز بیمارستان‌ها به آمبولانس در این افزایش موثر بوده است.

بررسی عملکرد ناوگان حمل و نقل جاده‌ای کشور در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد که تعداد ۱۹۹/۶ هزار دستگاه کامیون در بخش حمل بار و در مجموع ۳۷/۵ هزار دستگاه اتوبوس، مینی‌بوس و سواری کرایه به منظور جابه‌جایی مسافر در این ناوگان فعال بودند^(۳). براساس آمار مذکور، متوسط طول عمر ۲۶ درصد از ناوگان باری بیش از ۳۰ سال است و در بخش ناوگان مسافری ۲۶/۱ درصد از اتوبوس‌ها بالای ۲۰ سال عمر دارند. این وضعیت در خصوص مینی‌بوس‌ها بدتر است، به طوری که حدود ۶۸/۳ درصد از ناوگان بیش از ۲۰ سال عمر دارند. تجهیز ناوگان جاده‌ای به GPS، رفع نقاط حادثه‌خیز، بهره‌برداری از مسیرهای آزادراهی زنجان - تبریز تا بستان‌آباد، اهواز به بندر امام، خرم‌آباد - پل زال، بخشی از آزادراه قزوین - رشت و همچنین اصلاح سطح جاده‌ها از جمله اقدامات انجام شده توسط سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای برای ارتقای عملکرد این بخش در سال مورد بررسی است.

وضعیت ناوگان حمل و نقل جاده‌ای کشور

(هزار دستگاه)

درصد تغییر	سال					
	۱۳۸۵	(۱)۱۳۸۴	□۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
	۹/۷	θ	۱۹۹/۶	۱۸۱/۹	۲۳۱/۹	تعداد کامیون
	۵/۳	θ	۱۲/۰	۱۱/۴	۱۶/۸	اتوبوس
	۱۶/۸	θ	۱۵/۳	۱۳/۱	۴۱/۹	مینی‌بوس
	۱۸/۶	θ	۱۰/۲	۸/۶	۱۰/۳	سواری کرایه

ماخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه‌های کشور

۱- اطلاعات ناوگان براساس طرح کارت هوشمند که در سال ۱۳۸۴ اجرا گردید، اخذ شده است. این طرح در حال تکمیل می‌باشد و اطلاعات براساس آمار ثبت شده تاکنون می‌باشد؛ بنابراین با دوره‌های قبل قابل مقایسه نمی‌باشد.

۱- آمار مربوط به استان خراسان مربوط به هر سه استان (خراسان شمالی، رضوی و جنوبی) می‌باشد.
۲- اطلاعات ناوگان تا سال ۱۳۸۴ براساس سیستم شناسایی و در سال ۱۳۸۴ براساس سیستم کارت هوشمند اخذ شده است. این سیستم در حال تکمیل بوده و اطلاعات براساس آمار ثبت شده تاکنون می‌باشد.

۷-۲-۲- حمل و نقل ریلی

براساس گزارش شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی، در سال ۱۳۸۵ مقدار ۳۲/۹ میلیون تن کالا از طریق راه‌آهن حمل شد که در مقایسه با سال قبل ۸/۷ درصد رشد نشان می‌دهد. عملکرد مذکور برحسب تن-کیلومتر بار حمل شده حاکی از حمل ۲۰/۵ میلیارد تن-کیلومتر بار از طریق خطوط ریلی کشور است که در مقایسه با سال قبل ۷/۴ درصد رشد دارد. سهم بخش ریلی از کل بار حمل شده در کشور در سال مذکور برحسب تن ۵/۷ درصد می‌باشد که در مقایسه با سال قبل تغییری نداشته است. بالاتر بودن قیمت تمام شده هزینه حمل توسط راه‌آهن و همچنین پوشش محدود شبکه ریلی کشور در سهم پایین این بخش از کل بار جابه‌جا شده موثر است. گسترش خطوط ریلی، افزایش ناوگان باری ریلی و نهایتاً کاهش تعرفه‌های حمل و نقل در افزایش سهم این بخش از کل حمل و نقل باری به دلیل ضریب بالای امنیت تاثیر بسزایی خواهد داشت.

آمار مربوط به کالای ترانزیت شده نیز نشان می‌دهد که در سال مورد بررسی ۱/۱ میلیون تن کالا از طریق خطوط ریلی کشور ترانزیت شده است که در مقایسه با سال قبل ۱۳/۹ درصد کاهش دارد. متوسط سیر بار در سال ۱۳۸۵ معادل ۶۲۳ کیلومتر بود که در مقایسه با سال قبل ۱/۴ درصد کاهش دارد. بهره‌برداری از خطوط جدید و گسترش شبکه ریلی طی سال‌های اخیر و حمل بار در مسیرهای کوتاه‌تر در کاهش متوسط سیر بار موثر بوده است.

براساس گزارش شرکت قطارهای مسافری رجا، در سال مورد بررسی ۲۱/۳ میلیون نفر مسافر از طریق راه‌آهن جابه‌جا شده‌اند^(۱) که نسبت به سال قبل ۹/۸ درصد رشد نشان می‌دهد. بر این اساس، سهم راه‌آهن از کل مسافر جابه‌جا شده از ۴/۳ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۴/۶ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. تعداد مسافر جابه‌جا شده برحسب نفر-کیلومتر در سال مذکور ۱۲۵۴۹ میلیون نفر-کیلومتر می‌باشد که در مقایسه با سال قبل ۱۲/۶ درصد رشد دارد. راه‌اندازی خطوط ریلی محلی در مسیرهای کوتاه در افزایش عملکرد بخش مسافری موثر بوده است.

ناوگان حمل و نقل ریلی کشور در سال ۱۳۸۵ به ۶۳۶ دستگاه لوکوموتیو مجهز بوده است. نسبت تعداد لوکوموتیو در سرویس به کل لوکوموتیو (ضریب بهره‌برداری) معادل ۵۶/۶ درصد است که در مقایسه با سال قبل ۰/۶ درصد کاهش داشته و از میزان تعیین شده در برنامه چهارم (۷۸/۳ درصد) پایین‌تر است.

در سال مورد بررسی، طول خطوط اصلی و فرعی راه‌آهن به صورت محوری به ترتیب ۸۵۶۵ و ۲۵۴۱ کیلومتر بوده است. یکی از شاخص‌های رقابت‌پذیری این بخش نسبت تعداد واگن به خطوط ریلی کشور است. در کشورهای توسعه یافته به ازای هر هزار کیلومتر خط آهن ۶۰۰ واگن موجود است. این رقم در سایر کشورها ۳۰۰ و در ایران ۲۰۰ واگن است.

عملکرد حمل و نقل ریلی

درصد تغییر ○	سال		
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳
	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹
	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷
	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶
	۱۳۷۷	۱۳۷۶	۱۳۷۵
	۱۳۷۶	۱۳۷۵	۱۳۷۴
	۱۳۷۵	۱۳۷۴	۱۳۷۳
	۱۳۷۴	۱۳۷۳	۱۳۷۲
	۱۳۷۳	۱۳۷۲	۱۳۷۱
	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰
	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹
	۱۳۶۹	۱۳۶۸	۱۳۶۷
	۱۳۶۸	۱۳۶۷	۱۳۶۶
	۱۳۶۷	۱۳۶۶	۱۳۶۵
	۱۳۶۶	۱۳۶۵	۱۳۶۴
	۱۳۶۵	۱۳۶۴	۱۳۶۳
	۱۳۶۴	۱۳۶۳	۱۳۶۲
	۱۳۶۳	۱۳۶۲	۱۳۶۱
	۱۳۶۲	۱۳۶۱	۱۳۶۰
	۱۳۶۱	۱۳۶۰	۱۳۵۹
	۱۳۶۰	۱۳۵۹	۱۳۵۸
	۱۳۵۹	۱۳۵۸	۱۳۵۷
	۱۳۵۸	۱۳۵۷	۱۳۵۶
	۱۳۵۷	۱۳۵۶	۱۳۵۵
	۱۳۵۶	۱۳۵۵	۱۳۵۴
	۱۳۵۵	۱۳۵۴	۱۳۵۳
	۱۳۵۴	۱۳۵۳	۱۳۵۲
	۱۳۵۳	۱۳۵۲	۱۳۵۱
	۱۳۵۲	۱۳۵۱	۱۳۵۰
	۱۳۵۱	۱۳۵۰	۱۳۴۹
	۱۳۵۰	۱۳۴۹	۱۳۴۸
	۱۳۴۹	۱۳۴۸	۱۳۴۷
	۱۳۴۸	۱۳۴۷	۱۳۴۶
	۱۳۴۷	۱۳۴۶	۱۳۴۵
	۱۳۴۶	۱۳۴۵	۱۳۴۴
	۱۳۴۵	۱۳۴۴	۱۳۴۳
	۱۳۴۴	۱۳۴۳	۱۳۴۲
	۱۳۴۳	۱۳۴۲	۱۳۴۱
	۱۳۴۲	۱۳۴۱	۱۳۴۰
	۱۳۴۱	۱۳۴۰	۱۳۳۹
	۱۳۴۰	۱۳۳۹	۱۳۳۸
	۱۳۳۹	۱۳۳۸	۱۳۳۷
	۱۳۳۸	۱۳۳۷	۱۳۳۶
	۱۳۳۷	۱۳۳۶	۱۳۳۵
	۱۳۳۶	۱۳۳۵	۱۳۳۴
	۱۳۳۵	۱۳۳۴	۱۳۳۳
	۱۳۳۴	۱۳۳۳	۱۳۳۲
	۱۳۳۳	۱۳۳۲	۱۳۳۱
	۱۳۳۲	۱۳۳۱	۱۳۳۰
	۱۳۳۱	۱۳۳۰	۱۳۲۹
	۱۳۳۰	۱۳۲۹	۱۳۲۸
	۱۳۲۹	۱۳۲۸	۱۳۲۷
	۱۳۲۸	۱۳۲۷	۱۳۲۶
	۱۳۲۷	۱۳۲۶	۱۳۲۵
	۱۳۲۶	۱۳۲۵	۱۳۲۴
	۱۳۲۵	۱۳۲۴	۱۳۲۳
	۱۳۲۴	۱۳۲۳	۱۳۲۲
	۱۳۲۳	۱۳۲۲	۱۳۲۱
	۱۳۲۲	۱۳۲۱	۱۳۲۰
	۱۳۲۱	۱۳۲۰	۱۳۱۹
	۱۳۲۰	۱۳۱۹	۱۳۱۸
	۱۳۱۹	۱۳۱۸	۱۳۱۷
	۱۳۱۸	۱۳۱۷	۱۳۱۶
	۱۳۱۷	۱۳۱۶	۱۳۱۵
	۱۳۱۶	۱۳۱۵	۱۳۱۴
	۱۳۱۵	۱۳۱۴	۱۳۱۳
	۱۳۱۴	۱۳۱۳	۱۳۱۲
	۱۳۱۳	۱۳۱۲	۱۳۱۱
	۱۳۱۲	۱۳۱۱	۱۳۱۰
	۱۳۱۱	۱۳۱۰	۱۳۰۹
	۱۳۱۰	۱۳۰۹	۱۳۰۸
	۱۳۰۹	۱۳۰۸	۱۳۰۷
	۱۳۰۸	۱۳۰۷	۱۳۰۶
	۱۳۰۷	۱۳۰۶	۱۳۰۵
	۱۳۰۶	۱۳۰۵	۱۳۰۴
	۱۳۰۵	۱۳۰۴	۱۳۰۳
	۱۳۰۴	۱۳۰۳	۱۳۰۲
	۱۳۰۳	۱۳۰۲	۱۳۰۱
	۱۳۰۲	۱۳۰۱	۱۳۰۰

ماخذ: راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران

۱- این تعداد مسافر از طریق محورهای شش‌گانه (خوزستان، هرمزگان، آذربایجان، گلستان، خراسان و شرق) و مسیرهای بین‌المللی (تهران - استانبول، تهران - دمشق، تبریز - وان و زاهدان-کویت) جابه‌جا شده‌اند.

۷-۲-۳- حمل و نقل هوایی

در سال ۱۳۸۵، میزان مسافر جابه‌جا شده از طریق فرودگاه‌های کشور ۱۸/۱ میلیون نفر بود که در مقایسه با سال قبل ۱۵/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. این رشد عمدتاً به دلیل افزایش جابه‌جایی مسافر در پروازهای داخلی است. سهم حمل و نقل هوایی از کل مسافر جابه‌جا شده معادل ۳/۹ درصد است که در مقایسه با سال قبل ۰/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. ثابت ماندن قیمت بلیت در مسیر پروازهای داخلی در سال ۱۳۸۵ در کاهش قیمت نسبی هزینه سفر از طریق خطوط هوایی در مقایسه با سایر شیوه‌های مسافرت و در نتیجه افزایش تقاضا و افزایش مسافران داخلی موثر بوده است. در سال ۱۳۸۵، حدود ۱۲۰۰ صندلی هواپیما به ناوگان مسافری کشور اضافه شد. براساس آمار فوق، ۶۸/۵ درصد از مسافران توسط پروازهای داخلی و مابقی از طریق پروازهای بین‌المللی جابه‌جا شده‌اند.

در سال مورد گزارش، ۱۶۶/۷ هزار تن کالا توسط ناوگان حمل و نقل هوایی کشور در داخل و خارج از کشور حمل شد که در مقایسه با سال قبل ۱۰/۸ درصد افزایش دارد. میزان بهره‌وری ناوگان مسافری در این سال ۷/۳ ساعت در شبانه روز بود که نسبت به سال قبل تغییری نداشته است. تصویب تدوین موافقت‌نامه حمل و نقل هوایی با کشورهای مالزی و امارات توسط هیئت وزیران، اختصاص مبلغ ۲۵۰ میلیون دلار از محل حساب ذخیره ارزی به شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران برای خرید هواپیما و نوسازی ناوگان، افتتاح دومین فرودگاه مجهز ایران (فرودگاه بین‌المللی خلیج فارس) و افتتاح فرودگاه بین‌المللی گرگان از جمله اقدامات صورت گرفته در این بخش است.

عملکرد حمل و نقل هوایی

درصد تغییر		سال			
۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۴	▲۱۳۸۳	
۱۵/۳	۱۰/۶	۱۸/۱	۱۵/۷	۱۴/۲	مسافر جابه‌جا شده (میلیون نفر)
۱۷/۰	۱۲/۸	۱۲/۴	۱۰/۶	۹/۴	پروازهای داخلی
۱۱/۸	۶/۳	۵/۷	۵/۱	۴/۸	پروازهای بین‌المللی
۱۰/۸	۱۵/۲	۱۶۶/۷	۱۵۰/۴	۱۳۰/۶	کالای حمل شده (هزار تن)

ماخذ: وزارت راه و ترابری

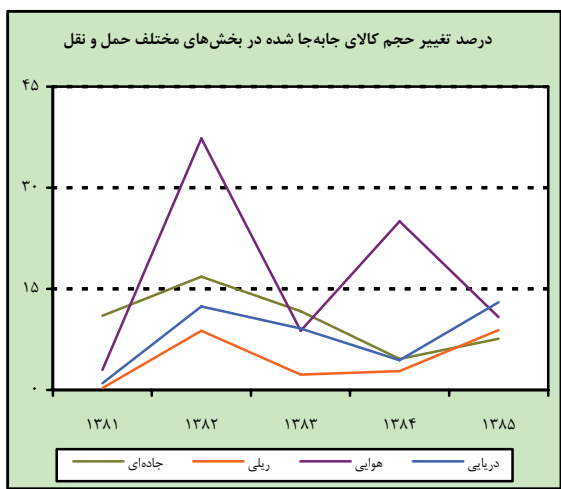
۷-۲-۴- حمل و نقل دریایی

در سال ۱۳۸۵، ظرفیت اسمی بنادر تجاری کشور به دلیل توسعه زیرساخت‌ها، تاسیسات پهلودهی و پشتیبانی و به‌کارگیری فن‌آوری نوین به ۱۲۲/۵ میلیون تن (نفتی و غیر نفتی) رسید که در مقایسه با سال قبل ۴/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. در همین سال ظرفیت ناوگان حمل و نقل دریایی تجاری حدود ۳/۸ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل بدون تغییر است.

عملیات کانتینری بنادر تجاری کشور با ۴/۵ درصد رشد از ۱۴۰۷ هزار TEU^(۱) در سال ۱۳۸۴ به ۱۶۶۰ هزار TEU در سال ۱۳۸۵ افزایش یافت. ظرفیت کانتینری بنادر در این سال به ۲۳۰۰ هزار TEU افزایش یافت که در مقایسه با سال قبل ۱۵/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. شاخص به‌کارگیری ظرفیت مزبور در این سال ۷۲/۲ درصد می‌باشد. در قانون برنامه چهارم توسعه، ظرفیت کانتینری بنادر در سال ۱۳۸۵، ۲۲۳۹ هزار TEU برآورد شده بود که عملکرد بخش دریایی در این خصوص حاکی از تحقق کامل هدف مزبور است. لیکن عملیات کانتینری بنادر در این سال ۲۲۴۷ هزار TEU پیش‌بینی شده بود. عملکرد این شاخص حاکی از تحقق ۷۳/۹ درصدی آن است. به عبارت دیگر، علی‌رغم ایجاد زیرساخت‌های کافی برای عملیات کانتینری، میزان به‌کارگیری این شیوه حمل و نقل در سطح ظرفیت ایجاد شده نمی‌باشد. در این سال سومین خط بزرگ کانتینری دنیا در بندر شهید رجایی افتتاح شد. این خط توسط شرکت

1- Twenty-Foot Container Equivalent Units

CMA و CGM فرانسه احداث شد و از بنادر چین آغاز شده و تا بندر شهید رجایی ادامه دارد. شرکت مزبور در رده بندی جهانی سومین خط کشتیرانی بزرگ کانتینری دنیاست که ۲۴۲ فروند کشتی کانتینری نوین دارد.

براساس آمارهای رسمی سال ۲۰۰۶ میلادی، کل تجارت جهانی از طریق دریا ۷/۶ میلیارد تن بود که عمدتاً توسط کانتینر حمل شد. سالانه حدود ۳۷۳ میلیون TEU کانتینر در جهان جابه‌جا می‌شود و سهم منطقه خلیج فارس حدود ۱۹ میلیون TEU است.

عملکرد حمل و نقل دریایی از ۱۳ بندر کشور در سال مورد بررسی حاکی از آن است که ۹۱۶۹ فروند شناور (با ظرفیت هزار تن به بالا) با مجموع ۱۱۱/۰ میلیون تن ظرفیت وارد بنادر مذکور شدند. از این تعداد، ۲۵۱۳ فروند ایرانی و مابقی خارجی بودند. میزان تردد این شناورها در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال قبل ۱۱/۰ درصد رشد داشت. حدود ۵۸/۳ درصد از شناورهای فوق (۵۳۴۵ فروند) در بندر شهید رجایی، امام، ماهشهر و انزلی تردد

نموده‌اند. ایران از نظر ناوگان دریایی در مقام بیست و یکم جهان قرار دارد و در بین کشورهای صادرکننده نفت، بزرگترین ناوگان نفتی دریایی را در اختیار دارد. براساس گزارش سازمان بنادر و کشتیرانی، در مجموع ۱۱۰/۲ میلیون تن کالای نفتی و غیر نفتی در بنادر کشور تخلیه و بارگیری شده است^(۱). عملکرد مذکور در مقایسه با سال قبل ۱۳/۰ درصد رشد دارد. ارائه تسهیلات ویژه به کشتی‌ها در راستای اهداف مشتری‌مداری مانند تخفیف ۲۰ درصدی تعرفه باربری، معافیت انبارداری کالاهای صادراتی به مدت ۳۰ روز و تخفیف ۵۰ درصدی به تجار برای کالاهای ترانزیتی از جمله سیاست‌های اتخاذ شده برای تسهیل و تسریع ورود و خروج کالا به بنادر بوده است که در رشد عملکرد این بنادر موثر بوده است. براساس اهداف برنامه چهارم، فعالیت تمامی بنادر کشور تا پایان برنامه به بخش خصوصی واگذار خواهد شد. علاوه بر این در سال ۱۳۸۵، برای حمایت از صنایع دریایی ۲۵۰۰ میلیارد ریال اعتبار برای پرداخت زیان شرکت‌های دریایی اختصاص داده شد. ضمناً بهره‌برداری از پایانه‌های جدید ریلی و یخچالی در بندر شهید رجایی و اختصاص ۱۱۰ میلیارد ریال اعتبار برای تکمیل و توسعه بندر جاسک، از دیگر اقدامات انجام شده برای تحقق اهداف تعیین شده در این بخش است.

عملکرد بنادر کشور در امور تخلیه و بارگیری کالا

(میلیون تن)

درصد تغییر	سال		کالاهای غیر نفتی
	۱۳۸۴	۱۳۸۵	
۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	کالاهای غیر نفتی
۱۶/۰	۹/۸	۶۳/۶	تخلیه
۱۸/۸	۴/۶	۴۱/۹	بارگیری
۱۰/۹	۲۰/۶	۲۱/۷	کالاهای نفتی
۹/۱	-۱/۸	۴۶/۶	تخلیه
۱۶/۵	۶/۱	۳۱/۴	بارگیری
-۳/۶	-۱۲/۹	۱۵/۲	جمع
۱۳/۰	۴/۴	۱۱۰/۲	۹۳/۴

ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی

۱- بخش عمده حمل و نقل کالاهای نفتی و فرآورده‌های آن از طریق شرکت ملی نفتکش ایران که زیر نظر وزارت نفت فعالیت می‌نماید، انجام می‌شود. آمار عملکرد ارائه شده توسط سازمان بنادر و کشتیرانی در این بخش حدود ۶۰ درصد از حمل و نقل از طریق آب‌ها را پوشش می‌دهد.

در سال ۱۳۸۵، واردات کالا توسط شناورهای نفتی و غیر نفتی در بنادر کشور به ترتیب ۹/۷ و ۳۹/۳ میلیون تن بوده است که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۳۳/۳ و ۱۹/۲ درصد رشد نشان می‌دهد. در سال ۱۳۸۵، حدود ۹۳/۱ درصد از واردات غیر نفتی از طریق بنادر انجام شده است که در مقایسه با سال قبل اندکی کاهش نشان می‌دهد. کاهش این سهم به رغم رشد واردات از بنادر کشور مؤید افزایش سهم سایر مسیرهای ورودی کالا به کشور است.

عملکرد بنادر کشور در امور صادرات، واردات و ترانزیت کالا

(میلیون تن)

درصد تغییر	سال		درصد تغییر	سال	
	۱۳۸۵	۱۳۸۴		۱۳۸۵	۱۳۸۴
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳		
	شناورهای نفتی				
	۳۳/۳	۱۳/۸	۹/۷	۷/۳	۶/۴
	واردات				
	-۱۱/۱	-۱۳/۰	۱۲/۴	۱۴/۰	۱۶/۰
	صادرات				
	۶۳/۱	-۱۳/۰	۶/۷	۴/۱	۴/۷
	ترانزیت				
	۲/۳	۶/۴	۱۷/۷	۱۷/۳	۱۶/۳
	کابوتاژ (۱)				
	شناورهای غیر نفتی				
	۱۹/۲	۵/۰	۳۹/۳	۳۳/۰	۳۱/۴
	واردات				
	۱۰/۵	۲۳/۴	۱۸/۷	۱۶/۹	۱۳/۷
	صادرات				
	-۱۸/۴	۲۲/۱	۱/۱	۱/۳	۱/۱
	ترانزیت				
	۱/۳	-۳/۵	۴/۵	۳/۶	۳/۷
	کابوتاژ				

۱- عملیات بین بنادر در خصوص حمل کالا از یک نقطه به نقطه دیگر کشور از راه دریا با رودخانه مرزی

ماخذ: سازمان بنادر و کشتیرانی

براساس آمار مذکور، صادرات کالا توسط شناورهای نفتی و غیر نفتی از طریق بنادر کشور به ترتیب معادل ۱۲/۴ و ۱۸/۷ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۱۱/۱ درصد کاهش و ۱۰/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. با توجه به حجم کل صادرات غیر نفتی کشور به میزان ۲۶/۱ میلیون تن، حدود ۷۱/۶ درصد از صادرات غیر نفتی کشور از طریق بنادر صورت گرفته است.

در مجموع ۳/۷ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ از طریق بنادر سفر کرده‌اند که در مقایسه با سال قبل ۴/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این تعداد ۱/۹ میلیون نفر مسافر ورودی و مابقی مسافران خروجی بودند. ضعف خدمات‌رسانی در بنادر کشور و استفاده از پروازهای مستقیم به جزایر در کاهش تردد مسافر به بنادر کشور موثر بوده است. شایان ذکر است که ظرفیت سالانه جذب مسافر در بنادر کشور حدود ۵/۲ میلیون نفر می‌باشد و در سال ۱۳۸۵، حدود ۷۱/۱ درصد از این ظرفیت مورد استفاده قرار گرفته است. آمار توزیع تردد مسافر از بنادر نشان می‌دهد بیشترین حجم جابه‌جایی مسافر (ورودی و خروجی) از بندر قشم و بندر شهید باهنر (به ترتیب ۶۱/۷ و ۱۶/۰ درصد) صورت گرفته است. در این سال حدود ۵۵۸ هزار نفر از مسافران به بندر درگهان در نزدیکی قشم سفر کردند که در مقایسه با سال قبل ۳۵/۱ درصد رشد داشت.

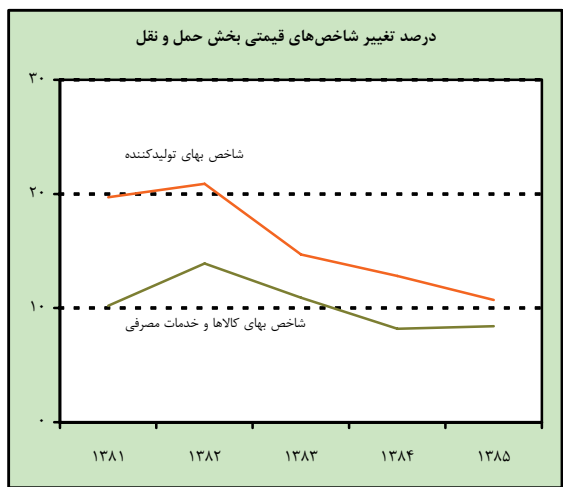
عملکرد بنادر کشور بر حسب ورود و خروج مسافر

(هزار نفر)

درصد تغییر	سال		درصد تغییر	سال	
	۱۳۸۵	۱۳۸۴		۱۳۸۵	۱۳۸۴
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳		
	ورودی				
	-۲/۹	-۱۸/۸	۱۹۳۵	۱۹۹۲	۲۴۵۳
	خروجی				
	-۶/۲	-۱۶/۴	۱۷۵۴	۱۸۶۹	۲۲۳۶
	جمع				
	-۴/۵	-۱۷/۶	۳۶۸۹	۳۸۶۱	۴۶۸۹

ماخذ: سالنامه آماری سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران

۳-۷- شاخص‌های قیمتی

۳-۷-۱- شاخص بهای خدمات مصرفی در بخش حمل و نقل در مناطق شهری

براساس گزارش نتایج شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران، شاخص قیمت حمل و نقل در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال قبل ۸/۴ درصد رشد نشان می‌دهد که در مقایسه با رشد ۱۳/۶ درصدی شاخص کل کالاها و خدمات مصرفی در سطح پایین‌تری قرار دارد. بخش حمل و نقل شخصی و عمومی به ترتیب سهمی معادل ۷۳/۵ و ۲۶/۵ درصد در شاخص بخش حمل و نقل دارا می‌باشد. شاخص بهای گروه حمل و نقل عمومی در سال ۱۳۸۵، ۱۴/۲ درصد رشد داشت که افزایش هزینه مسافرت با اتوبوس و قطار در رشد بالای این شاخص موثر بوده است.

۳-۳-۲- شاخص بهای تولیدکننده خدمات بخش حمل و نقل در مناطق شهری

شاخص بهای خدمات مصرفی در بخش حمل و نقل

(۱۳۷۶=۱۰۰)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۸/۴	۸/۲	۲۸۱/۰	۲۳۹/۵	حمل و نقل
۴/۹	۶/۳	۲۲۶/۵	۲۱۶/۰	شخصی
۱۴/۲	۱۱/۲	۴۲۲/۴	۳۷۸/۵	عمومی

در سال ۱۳۸۵، شاخص بهای تولیدکننده در زیرگروه حمل و نقل زمینی از گروه حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با بیشترین ضریب اهمیت (۹/۴ درصد) نسبت به سال گذشته ۱۰/۷ درصد رشد داشت که در مقایسه با رشد کل شاخص بهای

تولیدکننده به میزان ۱/۵ واحد درصد کمتر است. در این سال به استثنای حمل و نقل ریلی که رشد نسبتاً بالایی داشت سایر شاخص‌ها در سطحی پایین‌تر از شاخص کل رشد نمودند.

شاخص بهای تولیدکننده خدمات بخش حمل و نقل در مناطق شهری

(۱۳۷۶=۱۰۰)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۱۰/۷	۱۲/۸	۳۸۵/۲	۳۰۸/۴	حمل و نقل زمینی
۱۷/۲	۵/۷	۳۰۲/۳	۲۴۴/۰	ریلی
۹/۳	۱۳/۵	۳۷۳/۰	۳۰۰/۷	جاده‌ای
۹/۳	۱۰/۴	۳۳۴/۹	۲۷۷/۶	حمل و نقل آبی (دریایی)
۱/۸	۱۲/۳	۴۱۷/۸	۳۶۵/۲	حمل و نقل هوایی